

изложио и питање еснафског законодавства. Тако исто мислимо да је било zgodније и боље да је проблематика у вези са страним занатлијама и у вези са страним трговцима у Србији била изложена у истој глави. Уз ово би могла ићи и проблематика главе IV другог одељка (*Конкуренција стране производње*). Материја из VIII и IX главе истог одељка (*Сеоски дућани и Борба против сеоских занатлија*) такође је могла бити изложена паралелно. На овај начин избегла би се извесна понављања и рад би добио у концизности и дрегледности.

Аутор је у овој расправи, како нам се чини, највећи свој напор био усредредио на излагање и приказивање врло обимне архивске грађе у вези са развојем, радом и најзад са распадањем еснафа у Србији, што само по себи већ заслужује пуно признање, па је зато мању пажњу него што је то било потребно и могућно посветио аналима у вези са овим проблемима, због чега цео рад има претежно дескриптивни карактер. На пример, аутор на више места у књизи (с. 394, 401, 415—417) на основу изложеног архивског материјала подвлачи да су еснафи у својим напорима да сачувају привилегисан положај и да се заштите од конкуренције стране и домаће индустрије и домаћих и страних трговаца кочили и успоравали унапређење појединих заната и развитак пољопривреде и домаће индустрије. Међутим, било би интересно да су у вези са овим дате и извесне потпуније и шире анализе. То исто важи и за низ других проблема који се третирају у овој књизи.

Али независно од наведених примедба један овако обиман рад, који је захтевао огроман напор, велику стрпљивост и савесност, свакако претставља користан прилог за даље проучавање не само питања еснафа, него и уопште привредне историје Србије.

Велимир Васић

Радивој Давидовић: *УВОД У ПОЛИТИЧКУ ЕКОНОМИЈУ*. Београд, Култура, 1954, 82 стр.

Давидовићева популаризација основних економских категорија политичке економије разликује се од других покушаја сличне врсте код нас што аутор, одбацујући метод популаризација које следе Марксов систем излагања у *Капиталу*, обрађује основне појмове категорија и закона независно од њиховог релативно-историског облика испољавања. Тиме се Давидовић у своме покушају формално приближио стандардном уводу уџбеничког карактера који расправља такозване опште услове производње, под коју се рубрику сврставају основни појмови о привредној делатности уопште, о „трима факторима“ производње, итд. Та је аналогија, наравно, само формална, јер аутор, руковођен марксистичким методолошким принципима, истовремено истиче и разлику „од тог заједничког и општег, оно што сачињава њихов развитак“. Тежећи да да, из педагошких разлога, један увод у политичку економију уџбеничког карактера, његово излагање следи Марксов принцип да се „одредбе које важе за производњу уопште баш морају издвојити да се крај јединствености — која произилази из чињенице да су субјект-човечанство и објект, природа, исти — не би заборавила битна различитост“ (*Увод у критику политичке економије*). У том циљу он узима за полазну тачку својег излагања репродукцију материјалних услова живота и, око те окоснице, ниже опште економске категорије (појмове потреба, производње, потрошње и расподеле, потребног вишка рада, поделе рада, доходака, историске об-

лике друштвене репродукције), завршавајући са једном упрошћеном скицом друштвене репродукције између одељака гране А и Б.

У таквом прилажењу објашњења лежи методолошка оригиналност ове популаризације, јер читаоца боље упућује у међусобне односе економских категорија и унутрашњу структуру репродукције које се, у уобичајеним анализама које полазе од робе и новца, мање запажају. Уз то, анализе су дате са већ познатим ауторовим смислом да апстрактним категоријама да јасно, на конкретном примеру осветљено, адекватно објашњење. Такође се показује сигурно и широко познавање изворних текстова. Извесне нетачности и непрецизности, нужни сапутници популаризација, проузроковани суптилношћу текстова, промакле су се аутору. На пример, разликовање друштвених система по расподели средстава за производњу (стр. 19), појам мере продуктивности рада (стр. 14), утицај географских фактора (стр. 17). Такође, уз појам друштвене репродукције нису разрађене ни напоменуте претпоставке под којима је могуће узети радни час као јединицу мере, што анализи даје недопуштено упрошћени карактер. Најзад, аутор не даје објашњење својој тврдњи да Марксов *Капитал* „пре свега није“ политичка економија капитализма, већ научно објашњење социјализма. Упркос ових и других ситних непрецизности, Давидовићева популаризација претставља користан увод студентима економске теорије пре читања *Капитала* и других теориских дела где су опште и посебне законитости дате у јединственој целини и отуда теже за разумевање.

Иван Максимовић

Hans Kelsen: THE COMMUNIST THEORY OF LAW. London, Stevens, 1955, 203 pp.

У својој задивљујућој научној активности, упркос поодмаклих година, Келзен непрекидно издаје нова дела — изгледа чак да његова продукција није никад раније била толика као сад. Што је важно, он прелази на нове теме — његов радознали дух се не задовољава више само понављањем раније изнетих идеја него истражује нова питања. То су углавном питања међународног права, опште социологије и филозофије. Међутим, у овој књизи Келзен расправља о марксизму, одн. о марксистичкој теорији права. Треба истаћи да је марксизам питање које је одувек занимало Келзена, и он му је посвећивао и своје раније радове, од којих су најзначајнији један рад о марксизму и држави и један о чистој теорији права у светлости материјалистичког схватања историје. Сад се Келзен опет враћа истом питању, покушавајући да га обради систематски. Притом је карактеристичан наслов. Али појава ове књиге је и доказ за актуелност марксизма и за велик интерес за њега на Западу.

Књига је подељена на девет глава, од којих је највећа она која излаже Маркс-Енгелсову теорију права, обухватајући четвртину целог дела. У осталим главама се излажу теорије Лењина, Стучке, Рајснера, Пашуканиса, Вишинског, Голунског и Строговића и неких других новијих совјетских теоретичара и, најзад, у посебној глави, совјетска теорија међународног права.

Излагање Маркс-Енгелсове теорије Келзен почиње изношењем условљености државе и права економском осномом, односно класном борбом, а затим износи марксистички појам идеологије као лажног одраза стварности и њен однос с државом и правом, трудећи се да утврди извесне противречности у учењу марксизма о